

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра соціальних комунікацій

ЖУРНАЛІСТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента
підготовки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня

Луцьк
2023

Силабус вибіркового освітнього компонента «Журналістика в умовах війни» підготовки здобувачів освіти другого (магістерського) рівня. 29 серпня 2023 року

Розробник:

Данилюк Володимир Олексійович, Заслужений журналіст України, головний редактор редакції «Волинська газета», секретар НСЖУ.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальних комунікацій протокол № 1 від 29 серпня 2023 року

Завідувач кафедри:

доц. Кошелюк О. В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Для здобувачів освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 1
		Семестр 1-ий
ІНДЗ: є		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год.
		Самостійна робота 88 год.
Мова навчання		Консультації 8 год.
	Форма контролю: залік	
	українська	

II. Інформація про викладача

Данилюк Володимир Олексійович: Заслужений журналіст України, головний редактор редакції «Волинська газета», секретар НСЖУ, асистент кафедри соціальних комунікацій; тел.: 0505873289, vnu_vsr@ukr.net

Дні занять (розклад за посиланням): <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Журналістика в умовах війни» складено з орієнтиром на можливість вільного проектування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти другого (магістерського) рівня у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Під час вивчення розкривається значення базових термінів, указуються загальні та особливі функції журналістики під час війни, формується розуміння специфіки цієї масово-інформаційної й суспільно-політичної діяльності. Принагідно осмислюються проблеми журналістики у дискурсі новітньої філософії та досягнень вітчизняного й зарубіжного журналістикознавства. Зосереджується увага на практичних аспектах медіадіяльності, зокрема на питаннях збирання зовнішньої інформації, виготовлення внутрішньої, особливостях жанрології. Журналістська діяльність уводиться в параметри сучасної масово-інформаційної ситуації та функціонування, яке регламентується Конституцією України.

2. Пререквізити / Постреквізити

Особливих вимог до здобувачів другого (магістерського) рівня до початку вивчення вибіркового освітнього компонента немає.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Мета курсу – сформуванню сучасне уявлення про журналістику як практичну діяльність в умовах війни. Окреслити зв'язок журналістики з іншими сферами.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є здобуття системних знань про діяльність журналіста в умовах інформаційної війни, збройних конфліктів, надзвичайних ситуацій тощо.

4. Результати навчання

Компетентності

ІК. Здатність розв'язувати складні завдання і вирішувати складні проблеми у галузі журналістики і соціальних комунікацій, проводити дослідження та запроваджувати інновації у невизначених умовах і вимогах у сфері медіа, володіти інформаційно-комунікаційними технологіями для здійснення практичної професійної діяльності.

ЗК01. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу проблем і ситуацій, до пошуку, збирання, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення, знаходити переконливі аргументи для партнерів і колег у їх правильності, бути критичним і самокритичним.

СК01. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання з журналістики і соціальних комунікацій, новітні технологічні досягнення, набуті у процесі навчання, у своїй професійній діяльності, здатність до володіння усіма сучасними методами збору інформації, аналізу та обробки даних із врахуванням особливостей сучасного суспільного розвитку.

СК02. Здатність критично осмислювати проблеми у професійній діяльності із врахуванням знань із різних сфер суспільного життя, володіти глибокими знаннями з різних галузей, створювати інформаційний контент у різних тематичних напрямках і для різних видів медіа.

СК03. Здатність приймати ефективні рішення, виконувати складні журналістські завдання і вирішувати складні суспільно-комунікативні проблеми у нестандартних умовах і непередбачуваних ситуаціях, володіти навичками журналістської роботи в екстремальних ситуаціях, в умовах неповної чи недостатньої інформації та суперечливих вимог, володіти навичками інформаційної, психологічної та медіабезпеки.

СК05. Здатність оперативно збирати інформацію, використовуючи різноманітні комунікативні навички, відокремлювати факти від коментарів, перевіряти інформацію, дотримуватись професійних стандартів і журналістської етики, зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, вміло й професійно поєднувати різні форми передачі контенту з використанням сучасних інформаційних технологій.

Програмні результати навчання:

ПР01. Працювати як універсальний журналіст, створювати контент різних жанрів для різних видів медіа та різних сфер соціальних комунікацій, приймати ефективні рішення з проблем журналістики в умовах багатокритеріальності, неповних чи суперечливих інформації та вимог.

ПР06. Вміти оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати, аналізувати та робити висновки про результативність (соціальний вплив) створеного медіапродукту чи вирішеної комунікативної ситуації.

ПР07. Вміти проводити моніторинг діяльності медіа та з'ясувати провідні тенденції медіаринку, аналізувати їх в умовах нових викликів, дискутувати зі складних комунікаційних проблем, пропонувати варіанти їх вирішення.

ПР12. Здійснювати пошук необхідних знань для планування журналістських матеріалів для різних соціальних груп населення, враховуючи соціальні запити суспільства, розробляти та реалізовувати інноваційні та дослідницькі проекти у сфері журналістики.

ПР14. Вміти застосовувати нові підходи у ситуаціях зміни професійного середовища, оновлювати професійні компетенції для вирішення різноманітних проблемних комунікативних ситуацій.

ПР15. Здійснювати комунікацію з колегами, планувати та виконувати самостійну і командну роботу.

ПР17. Дотримуватися принципів і правил медіабезпеки, журналістської етики та професійних стандартів, використовувати їх у професійній діяльності.

Soft skills: вміння критично мислити; вміння працювати в команді; ініціативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін; здатність керувати своїм часом, розуміння важливості дедлайнів; стресостійкість та ін.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекц.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Журналістика в умовах війни						
Тема 1. Свобода слова і діяльність журналіста в конфліктних зонах	8	2		6		5
Тема 2. Історичні етапи становлення військової журналістики	10	2		6	2	5
Тема 3. Висвітлення подій в умовах війни. Правовий захист журналістів	10		2	8		5
Тема 4. Підготовка журналістів до роботи в зонах збройних конфліктів. Спеціальне оснащення і тренінги стресостійкості, самозахисту, домедичної допомоги для журналістів	10		2	8		5
Тема 5. Дозвільна документація та додаткові засоби захисту перед журналістською поїздкою	10		2	8		5
Тема 6. Вимоги до роботи журналіста в екстремальних умовах (збройні конфлікти, військові дії, терористичні загрози)	12		2	8	2	5
Разом за змістовим модулем 1	60	4	8	44	4	30
Змістовий модуль 2. Особливості роботи журналіста в конфліктних зонах						
Тема 7. Збирання зовнішньої та внутрішньої інформації в умовах війни. Джерела інформації. Захист джерел інформації	8	2		6		5
Тема 8. Вимоги до оприлюднення фото- та відеоконтенту	8	2		6		5
Тема 9. Радіо-, інтернет- і тележурналістика в умовах війни	10		2	8		5
Тема 10. Аналіз роботи волинських та журналістів під час терористичного акту в Луцьку 21.07.2020	12		2	8	2	5
Тема 11. Soft та hard skills для військових журналістів	10	2		8		5
Тема 12. Журналіст в умовах стабілізаційних дій	12		2	8	2	5
Разом за змістовим модулем 2	68	6	6	44	4	30
ІНДЗ						40
Усього годин / балів	120	10	14	88	8	100

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів освіти включає більш детальне опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, яка передбачає, зокрема, виконання завдань практичного спрямування, опрацювання додаткової літератури, розв'язування задач, кейсів, перегляд рекомендованого аудіовізуального контенту, підготовку проекту тощо. Зміст та обсяг самостійної роботи подано в таблиці.

Ефективність і результативність самостійної роботи здобувача освіти викладач виявляє на практичних заняттях, зокрема під час тематичного опитування, тестування, бесід, дискусій, обговорення проблемних завдань, презентації творчих завдань, мініпроектів, тренінгової роботи тощо, та фіксує в загальній оцінці за тему.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Підібрати близько десяти газетних заголовків до матеріалів на тему війни (з поясненням: наскільки вдалий чи невдалий кожен з них і чому)	6
2	Переглянути стрічку основних інформаційних агенцій світу та України (за один день) і виокремити найбільш популярні новини про конфлікти (збройні конфлікти), терористичні загрози тощо. Як висвітлюються події закордонними та українськими медіа?	6
3	Проаналізувати, як подаються новини про конфлікти за один день на радіо та телебаченні (радіостанція та телеканал на вибір).	8
4	Створити підбірку матеріалів військових журналістів	8
5	3D та доповнена реальність під час репортажів із гарячих точок	8
6	Кібербезпека для військових журналістів	8
7	Як готуватися до висвітлення збройних конфліктів (розробка основних правил)	6
8	Взяти коментарі у журналістів, які працювали в умовах військових конфліктів на Сході України чи в інших точках	6
9	Терористична тематика та її висвітлення. Підготувати огляд контенту одного з провідних телеканалів (на вибір) за такими параметрами: 1) визначити співвідношення інформаційного, розважального і пізнавального сегменту мовлення телеканалу; 2) чи є ознаки заангажованості телеканалу; 3) якою є цільова аудиторія телеканалу; 4) робота яких репортерів і ведучих найбільш імпонує і чому	8
10	Підготувати порівняльну характеристику громадського та розважального радіомовлень. З'ясувати, чи є там інформація про війну, і у якій формі вона подається.	8
11	Аналіз роботи волинських та журналістів під час терористичного акту в Луцьку 21.07.2020	8
12	Окреслити основні аспекти роботи журналіста в умовах стабілізаційних дій	8
	Разом	88

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання має за мету поглиблення та вдосконалення здобутих компетентностей із вибіркового освітнього компонента. Воно передбачає обов'язкову презентацію результатів на підсумковому занятті.

Здобувач освіти повинен підготувати презентацію діяльності військового журналіста (проаналізувати підбірку матеріалів військового журналіста, взяти коментарі в експертів,

проаналізувати типові недоліки/помилки в роботі, надати рекомендації щодо покращення якості роботи фахівця тощо).

Максимальна кількість балів за індивідуальне науково-дослідне завдання – 40, з яких 20 балів здобувач отримує за власне вибір теми, підбір матеріалів, виступ із проєктом перед аудиторією і 20 балів – за презентацію до нього.

Основні критерії оцінювання: обґрунтування вибору об'єкта дослідження, обґрунтованість матеріалу, ефективність вступу; логічність; аргументація основних положень; наочність; дотримання принципів академічної доброчесності; техніка і культура мовлення; оригінальність, вміння працювати автономно тощо.

IV. Політика оцінювання

Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття відповідно до розкладу та вчасно виконувати навчальні завдання (зокрема винесені на самостійну роботу) згідно з індивідуальним навчальним планом та силабусом освітнього компонента. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність з вибіркового освітнього компонента, становить 100 балів.

Пропущені з поважних причин заняття здобувач освіти має можливість скласти викладачеві в дні консультацій упродовж тижня після виходу на навчання.

Відповідно до пунктів 3.2 та 3.3 [«Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»](#) з освітнього компонента можливе зарахування окремих тем, модулів, індивідуального науково-дослідного завдання тощо.

Політика щодо академічної доброчесності. Увесь навчальний процес побудований на засадах доброчесності, справедливості, порядності, відповідальності за результати своєї діяльності, взаємодовіри та толерантності до його учасників, об'єктивності оцінювання, соціальної та гендерної рівності.

Здобувач освіти зобов'язаний самостійно виконувати завдання до практичних занять та самостійної роботи, так само індивідуальне завдання; надавати правдиву інформацію про результати своєї навчальної діяльності; вказувати джерела чужих думок у випадку їхнього використання. Жодна з форм порушення академічної доброчесності не толерується.

Відповідальність за порушення норм академічної доброчесності визначена [«Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) та [«Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Завдання, які здобувач освіти складає з порушенням дедлайнів, викладач перевіряє, але не оцінює (тобто здобути бали за такі роботи не вдасться). Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначає розклад заліково-екзаменаційної сесії.

V. Підсумковий контроль

Формою організації підсумкового контролю знань здобувачів освіти з вибіркового освітнього компонента є залік.

Відповідно до [«Положення про організацію освітнього процесу на першому \(бакалаврському\) та другому \(магістерському\) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»](#) та [«Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки»](#) оцінювання знань здобувачів освіти здійснюємо під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом. Завдання із цих видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів (детальніше див. таблицю вище). Семестровий залік викладач виставляє за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом освітнього компонента. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Повторне складання заліку, у разі отримання незадовільної оцінки, допускається не більше двох разів: один раз викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Здобувач освіти, який не погоджується з результатами підсумкового контролю, отриманих під час семестрового контролю в день оголошення результатів підсумкового оцінювання, має право звернутися з апеляційною заявою на ім'я проректора з навчальної роботи та рекрутації.

Будь-які конфліктні ситуації щодо оцінювання вирішують відповідно до [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#).

Порядок проведення заліку з вибіркового освітнього компонента такий: усна відповідь здобувача освіти на 4 питання (перелік питань див. нижче – кожне питання оцінюємо в діапазоні від 0 до 25 балів).

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Свобода слова і діяльність журналіста в конфліктних зонах
2. Історичні етапи становлення військової журналістики
3. Висвітлення подій в умовах війни.
4. Правовий захист журналістів
5. Підготовка журналістів до роботи в зонах збройних конфліктів.
6. Спеціальне оснащення
7. Тренінги стресостійкості, самозахисту, домедичної допомоги для журналістів
8. Дозвільна документація та додаткові засоби захисту перед журналістською поїздкою в зону бойових дій
9. Вимоги до роботи журналіста в екстремальних умовах (збройні конфлікти, військові дії, терористичні загрози).
10. Збирання зовнішньої та внутрішньої інформації в умовах війни.
11. Джерела інформації. Захист джерел інформації.
12. Особливості роботи українських журналістів в умовах війни.
13. Вимоги до оприлюднення фото- та відеоконтенту.
14. Радіо-, інтернет- і тележурналістика в умовах війни.
15. Обмеження щодо висвітлення інформації з зони бойових дій.
16. Інформація з «гарячих точок»: Україна, Сирія, Ірак, Ліван, Судан, Малі і т.д.
17. 3D та доповнена реальність під час репортажів із гарячих точок.
18. Світові інформаційні агентства та висвітлення збройних конфліктів.
19. Аналіз роботи волинських та журналістів під час терористичного акту в Луцьку 21.07.2020.
20. Soft та hard skills для військових журналістів.
21. Робота журналіста в умовах стабілізаційних дій.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	

Здійснюючи поточний контроль, послуговуємося такими нормами оцінювання:

5 балів – ставимо, якщо здобувач освіти демонструє компетентність комплексно та творчо вирішувати поставлені завдання; вільно та доцільно послуговуватися спеціальною термінологією; доречно ілюструвати відповідь прикладами, залучаючи відомості із самостійно опрацьованої літератури; практично застосовувати одержані глибокі теоретичні знання з освітнього компонента; знаходити джерело інформації та аналізувати її; оформляти роботу охайно та ретельно, відповідно до вимог щодо структурної, змістової та мовної організації текстів певного виду. Водночас можливі 1–2 дрібні неточності у викладі матеріалу, що не впливають на правильність висновків. Завдання мають бути виконані не менш як на 90%.

4 бали – ставимо, якщо здобувач освіти демонструє компетентність комплексно вирішувати поставлені завдання; глибоко розкривати зміст поставленого завдання чи проблеми; доцільно використовувати спеціальну термінологію; доречно ілюструвати відповідь прикладами; практично застосовувати одержані глибокі теоретичні знання з освітнього компонента; знаходити джерело інформації та аналізувати її; оформляти роботу охайно, відповідно до вимог щодо структурної, змістової та мовної організації текстів певного виду. Однак можливі 2–3 неточності у викладі матеріалу, що не впливають на правильність висновків. Завдання мають бути виконані на 75–89%.

3 бали – ставимо, якщо здобувач освіти демонструє компетентність комплексно вирішувати поставлені завдання; правильно розкривати основний зміст матеріалу за умови виконання завдання; правильно використовувати термінологію; виконує роботи без суттєвих помилок; вміє зібрати матеріал, скласти план, побудувати текст будь-якого виду; оформляти роботу охайно, відповідно до вимог щодо структурної, змістової та мовної організації текстів певного виду. У відповідях можливі 3–4 неточності у викладі інформації, які не впливають на конкретний зміст. Завдання виконані на 67–74 %.

2 бали – здобувач освіти отримує, якщо зміст викладає частково, не завжди послідовно; одержані теоретичні знання невміло застосовує практично; відсутній логічний зв'язок основного викладу інформації з висновками; відповідь неповна, хоча суть запитання загалом висвітлена; у змісті роботи трапляються помилки; завдання виконані на 60–66 %.

1 бал – ставимо, якщо здобувач освіти демонструє підготовленість тільки з окремих завдань теми; відповідь не вирізняється змістовністю та логікою викладу; завдання виконані на менше ніж 59 %.

VII. Рекомендована література

1. Аньєс І. Підручник із журналістики. Пишемо для газет. Київ: Видавництво «Києво-Могилянська академія», 2013. 544 с.
2. Вебстер М. Україна. Висвітлення конфлікту. Практичний посібник для журналістів. Київ: Thomson Foundation, 2015. 20 с.: https://www.thomsonfoundation.org/media/33402/ukraine-1203bleed_ukr_preview.pdf (основна)
3. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с. (основна)
4. Журналіст і (не)безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах: <https://imi.org.ua/books/zhurnalist-i-ne-bezpeka-posibnyk-dlya-zhurnalistiv-yaki-pratsuyut-v-nebezpechnyh-umovah-i1913?fbclid=iwar17vuuseyskgnpgbmxcoyjsb9myxhlpbj7vc1hqaca74sx1vgrzf2gr8um> (основна)
5. Зеленін В. Основи міфодизайну. Психотехнології керування медіа реальністю. Київ: Гнозис, 2017. 168 с.
6. Ібрагімов Т. «За хронікою нашої роботи напишуть підручники з історії». Як працюють українські журналісти в умовах війни. *Суспільне. Новини*. 2022. 6 червня. URL: <https://suspilne.media/247248-za-hronikou-nasoi-roboti-napisut-pidrucniki-z-istorii-ak-pracuut-ukrainski-zurnalisti-v-umovah-vijni/>

7. Кепс Р. Як писати про війну: Як розказати власну історію. Київ: Смолоскип, 2021. 180 с. **(основна)**
8. Kosiuk Oksana. Transformation of modern military journalism (Трансформації військової журналістики у контексті сучасності). *The role of technology in the socio-economic development of the post-quarantine world* / Edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Andrii Karpenko. Katowice: Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. 465 с. **(основна)**
9. Лісневська А. Дезінформація в новинному відеоконтенті: маркери та методи розпізнавання. Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. 2019. Вип. 45. С. 60-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Jur_2019_45_10
10. Михайлин І. Основи журналістики. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 496 с.
11. Носке Геннінг Журналістика: що треба знати та вміти / Книжка для читання та підручник. Київ: Центр вільної преси, 2017. 312 с.
12. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. К: Києво-Могилянська академія, 2015. 497 с. **(основна)**
13. Холод О. Комунікаційні технології. Київ: Видавництво Києво-Могилянська академія, 2019. 211 с. **(основна)**

Інтернет-ресурси:

Комісія з журналістської етики: Заява та рекомендації щодо інтерв'ю з російськими експертами та журналістами: <https://cje.org.ua/statements/zaiava-ta-rekomendatsii-shchodo-interv-iu-z-rosiyskymy-ekspertamy-ta-zhurnalistamy/>

Корисні посилання: як висвітлювати збройні конфлікти та як працювати в гарячих точках: <https://cedem.org.ua/news/yak-vysvitlyuvaty-zbrojni-konflikty/>

Навчальні матеріали: робота журналіста в гарячих точках: <https://imi.org.ua/advice/navchalni-materiali-roboty-jurnalista-v-garyachih-tochkah-videoinfografika-i2351>

Рекомендації КЖЕ про належне висвітлення теми мобілізації в Україні: <https://cje.org.ua/statements/rekomendatsii-kzhe-pro-nalezhne-vysvitlennia-temy-mobilizatsii-v-ukraini/>

Як висвітлювати військову агресію. Рекомендації медіаекспертів: <https://imi.org.ua/monitorings/yak-vysvitlyuvaty-vijskovu-agresiyu-rekomendatsiyi-mediaekspertiv-i42546>